

ยุทธศาสตร์การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมของวัดท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

พระครูวิลาศกาญจนธรรม¹, พระมหาอินทรปรกรณ์ ฐิตสุโก^{2*}

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย¹,

นักวิชาการอิสระ^{2*}

Management Strategies for the Meditation Institutes of Watthakhanun,
Thongphaphum District, Kanchanaburi Province

Phrakru Wilardkanchanadhamma¹, Phramaha Inthrapakorn Thitasubo^{2*}

Faculty of Social Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University¹,

Independent scholar^{2*}

Article Info

Vol. 3 No. 1 (Jan-Apr 2023)

Academic Article

Article History:

Received 14 Nov 2022;

Revised 21 Apr 2023;

Accepted 21 Apr 2023

คำสำคัญ:

ยุทธศาสตร์การจัดการ;

การฝึกสมาธิ;

การเจริญสติ;

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

ดีเด่น;

วัดท่าขนุน

Corresponding Author,

E-mail: imjokeseason

@gmail.com*

บทคัดย่อ

แนวคิดของพระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. คือ ทำให้วัดเป็นศูนย์รวมของชุมชน โดยใช้แนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ 7 ยุทธวิธี ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี แห่งที่ 23 วัดท่าขนุน ทำให้ได้รับรางวัลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น จากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นประจำปี 2553 และรางวัลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีผลงานดีเด่นต่อเนื่องประจำหนกลาง ประจำปี 2565 ซึ่งในการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดให้ได้ดีนั้น เจ้าสำนักซึ่งเป็นผู้ดำเนินงานมีความสำคัญอย่างยิ่ง พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. มีภาวะผู้นำ และมีวิสัยทัศน์ที่ดีเยี่ยม สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นของวัดท่าขนุน มีมาตรฐานตามเกณฑ์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประกอบด้วย ด้านสถานที่ ได้รับการพัฒนาให้ร่มรื่น สะอาด สวยงาม เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรม ด้านบุคลากร เจ้าสำนักเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเป็นที่น่าเคารพเลื่อมใส มีพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความสามารถในการสอนธรรมนำปฏิบัติ สามารถตอบปัญหาข้อข้องใจของผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรมได้อย่างชัดเจน มีคณะทำงานแบ่งฝ่ายกันรับผิดชอบอย่างชัดเจน ด้านงบประมาณ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการ มีกองทุนหรือมูลนิธิของวัด และรับบริจาคตามศรัทธา ด้านการบริหารจัดการ มีการนำเอาระบบการจัดการสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ สำนัก มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ตามสื่อต่าง ๆ อย่างทั่วถึง องค์ความรู้ใหม่ ได้แก่ วิธีทำให้วัดกลับเป็นศูนย์รวมของชุมชน โดยใช้ 1.สร้างศรัทธา 2.หาต้นทุน 3.เสริมของเก่า 4.สร้างของใหม่ 5.เปิดห้องครัวชั้น 6.ประสานสิบทิศ

และ 7. เสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่ชุมชน ถ้าหากว่าสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ๆ ปฏิบัติตามแนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ 7 ยุทธวิธีแล้ว พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. มีความเชื่อมั่นว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จได้เช่นกัน

Keywords:

Management Strategies;
Meditation practice;
Mindfulness;
the Outstanding Awarded
Meditation Institutes;
Wattakhanun

Abstract

The concept of Phrakru Wilardkanchanadhamma, Dr. is how to turn the monastery back into the center of the community by using the concept of 1 Strategy 7 Tactics, of the 23rd Provincial Meditation Institutes of Wattakhanun, Thongphaphum District, Kanchanaburi Province. As a result, it received an award for outstanding the best Provincial Meditation Institutes from the National Office of Buddhism by the committee to consider selecting to be an outstanding Provincial Meditation Institute of the year 2010. And also received continuous awards for the year 2022 from Central Sangha Administrative Region. Which in managing the Provincial Meditation Institutes to be good, the abbot who is the leader is of great importance. Phrakru Wilardkanchanadhamma, Dr. has excellent leadership and vision. Outstanding The best Provincial Meditation Institutes of Thakhanun Monastery, which was beyond the standard of the Nation Office of Buddhism, in consisting of location. the location and surroundings should be pleasant, clean, and peaceful. For personnel, an abbot must be a role model. In addition, he should be well-respected, be able to teach and guide people through meditation practices, and could clearly respond to Dhamma inquiries. Teamwork with clear roles and responsibilities is also another important success factor. For budgetary, support from the government, foundations, and donations are the keys. Lastly, from a managerial perspective, the application of contemporary management and the utilization of technology for public relations drive the institutes to success. This knowledge indicates that is how to turn the monastery back into the center of the community by using 1. Building faith 2. Finding costs 3. Adding old things 4. Creating new things 5. Honoring the King 6. Harmonizing the ten directions and 7. enhancing the quality of life for the community. If other Meditation Institutes have followed 1 Strategic 7 Tactics, then Phrakru Wilardkanchanadhamma, Dr. is confident that you can succeed as well.

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองในประเทศไทยนับตั้งแต่ยุคกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี มาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ โดยพระภิกษุสามเณรได้ศึกษาและปฏิบัติธรรม จนมีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง แล้วนำมาสั่งสอนประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจตามไปด้วยโดยการศึกษาชั้น ได้เน้นในคัมภีร์ (ธรรมาปฏิบัติ, กิจด้านการเล่าเรียน) และ วิปัสสนาธุระ เป็นธรรมาปฏิบัติเจริญวิปัสสนา ทำกิจการการบำเพ็ญภาวนา หรือเจริญกรรมฐานอันรวมทั้งสมณะที่เป็นเบื้องต้นซึ่งเรียกรวมเข้าไว้ด้วยโดยฐานมีวิปัสสนาเป็นส่วนสำคัญและคลุมยอด รูปแบบของการศึกษาทั้งด้านคัมภีร์และวิปัสสนาธุระ มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในยุคของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ที่ทรงแยกการศึกษาพระปริยัติธรรมและการปฏิบัติธรรมออกจากกัน ทำให้ฝ่ายวิปัสสนาธุระเปลี่ยนแปลง มีพระเถระรูปสำคัญที่ศึกษาด้านวิปัสสนาธุระเมื่อปฏิบัติได้ดีแล้ว นำมาเผยแพร่สอนแก่พระภิกษุสามเณรและฆราวาส แต่ก็อยู่ในกลุ่มเฉพาะที่ชอบการปฏิบัติธรรมเท่านั้น จึงเป็นเหตุให้การปฏิบัติธรรมถูกจำกัดไว้ พระมหาเถระเจ้าคณะปกครองชั้นสูงในมหาเถรสมาคม ได้เห็นความสำคัญในด้านการปฏิบัติธรรม และได้หาทางแก้ไขปัญหามาโดยตลอด ในที่สุดได้ออกเป็นระเบียบมหาเถรสมาคม พ.ศ. 2543 โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดขึ้นมา เพื่อให้พระภิกษุ สามเณร ตลอดถึงประชาชนทั่วไป มีสถานที่สำหรับศึกษาและสำหรับปฏิบัติธรรมในพื้นที่แต่ละจังหวัด จัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด และทางเจ้าคณะปกครองส่งเสริมให้ทุกสำนักจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม ตามความต้องการของพุทธศาสนิกชนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำการคัดเลือกและมอบรางวัลให้แก่สำนักปฏิบัติธรรมดีเด่นเฉลิมพระเกียรติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา

เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 ซึ่งประกอบไปด้วยจังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดสมุทรสาคร นับเป็นเขตปกครองคณะสงฆ์ที่มีผู้นิยมเข้าร่วมการปฏิบัติธรรมกันเป็นจำนวนมาก เพราะมีพื้นที่หลากหลายให้เลือก ทั้งป่าเขา ชายทะเล ชายแม่น้ำ และท้องทุ่งนา อีกทั้งสะดวกในการเดินทางไปปฏิบัติธรรม มีวัดต่าง ๆ ที่ได้รับการพิจารณาจากมหาเถรสมาคม ให้ตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดรวมทั้งสิ้น 84 สำนัก (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี, 2565) ซึ่งต่างก็มีรูปแบบและวิธีการในการบริหารจัดการสำนักของตน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมของพุทธบริษัทอย่างเต็มที่

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี มีจำนวน 38 แห่ง โดยวัดท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ ได้รับการรับรองตามมติเถรสมาคมเมื่อ 10 ตุลาคม 2551 ขึ้นเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี แห่งที่ 23 (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2566) และเป็นวัดแห่งหนึ่งที่เปิดสอนการปฏิบัติวิปัสสนาตามแนวสติปัฏฐาน 4 โดยมีพระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. เป็นเจ้าสำนัก วัดท่าขนุนมีหลักฐานปรากฏในการจัดตั้งวัดที่มีบันทึกไว้คือ ตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 และในสมัยรัชกาลที่ 7 ได้พระราชทานพระพุทธรูปรัชกาล ขนาดหน้าตักประมาณหนึ่งศอกจำนวน 2 องค์ และธรรมาสน์ทรงบุษบก มาถวายแก่อดีตเจ้าอาวาสด้วย วัดท่าขนุนได้รับรางวัลวัดพัฒนาตัวอย่างในปี 2516 จากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดย

คณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นประจำปี 2553 และรางวัลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีผลงานดีเด่นต่อเนื่องประจำหนกลาง เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2565 ที่วัดไร่ขิง พระอารามหลวง ประจำปี 2565 จากที่มีผู้สนใจเข้ามาปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมากตลอดปี โดยมีการจัดปฏิบัติธรรมทั้งหมด 7 รุ่น (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี, 2565)

การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมของวัดท่าขนุนมีความน่าสนใจจนได้รับรางวัลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น และรางวัลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีผลงานดีเด่นต่อเนื่องประจำหนกลางนั้น เจ้าสำนักซึ่งเป็นผู้นำที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. มีภาวะผู้นำ และมีวิสัยทัศน์ที่ดีเยี่ยม รวมถึงสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นของวัดท่าขนุน มีมาตรฐานตามเกณฑ์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในทุก ๆ ด้าน ประกอบด้วย ด้านสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านการบริหารจัดการ ทำให้นักศึกษาถึงยุคศาสตร์ที่นำมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติจัดการบริหารสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อส่งเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนาสืบไป

เนื้อเรื่อง

การปฏิบัติธรรมของศาสนิกชน

การปฏิบัติธรรมนั้นเป็นการนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตเพื่อที่จะให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิต การปฏิบัติธรรมไม่เฉพาะการออกจากสังคม ไปอยู่ที่วัด ไปอยู่ที่ป่า ไปนั่งบำเพ็ญสมาธิ ซึ่งถือว่าเป็นแค่เพียงส่วนหนึ่ง การนำธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันให้ได้ผลนั้น ต้องมีการฝึกฝนจิตใจอย่างจริงจัง จึงจะสามารถเอาธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต มาใช้ในการทำกิจหน้าที่ต่างๆ อย่างได้ผล การปฏิบัติธรรมช่วยให้เตรียมใจรับมือกับ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และสิ่งต่างๆ รวมถึงความคิดของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมบังคับได้ การเข้าใจในความไม่เที่ยงแท้แน่นอน ความไม่มีตัวตนของตัวเองและสรรพสิ่งต่างๆ จะช่วยให้สามารถเผชิญอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ดียิ่งขึ้น ได้เข้าถึงชีวิตที่ตึงงามมีความสุขที่แท้จริง ทำให้การปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ ได้กลายเป็นกระแสของผู้คนในสังคมในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ซึ่งมีผู้คนทุกๆ วัยมาเรียนรู้วิธีการปฏิบัติสมาธิ มีคนจำนวนมากขึ้นเห็นผลดีและประโยชน์หลายอย่างของการปฏิบัติสมาธิ ในแวดวงการศึกษา การศึกษา ก็พบบุคคลมีชื่อเสียง นักธุรกิจ รวมถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ได้นำการทำสมาธิเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร (ธรรมลีลา, 2555)

การปฏิบัติธรรมส่วนหนึ่งเพื่อฝึกจิต เพื่อให้มีสติและปัญญา ปฏิบัติธรรมเพื่อรักษาจิต ดูแลใจไม่ให้ปรุงแต่ง ไม่พลอรับคำเชิญของสิ่งต่างๆ ที่มาชวนให้เป็นทุกข์ กายป่วยแต่ใจไม่ป่วยก็ได้ ถ้าเราปฏิบัติธรรมจนเกิดปัญญา แม้มีสิ่งร้ายๆ มากกระทบ อาจทำให้ผู้ปฏิบัติเข้มแข็งกว่าเดิมด้วย การเจริญสติ ทำสมาธิภาวนามีประโยชน์ในหลายด้าน เช่น ทำให้สามารถปล่อยวางได้ในสิ่งที่ผ่านไปแล้ว และไม่กังวลกับเรื่องในอนาคต ทำให้เห็นความจริงของชีวิตว่า เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นธรรมดา ไม่มีใครหนีพ้นได้ ทำให้คิดได้ว่าจะต้องปลดพรากจากของรัก ของชอบใจ มีความสูญเสียเป็นธรรมดา เห็นถึงการมีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย มีกรรมเป็นแดนเกิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ เห็นความสำคัญของการเตรียมตัวเตรียมใจสร้างความดี เห็นทุกสิ่งเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ทำให้ลดความยึดมั่นถือมั่นลงไปได้ (พระไพศาล วิสาโล, 2552) นอกจากนี้มีผลจากการศึกษาการ

เกี่ยวกับการทำสมาธิแบบเจริญสติ ได้เห็นประโยชน์ต่อสภาวะต่างๆ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมถึงโรคกล้ามเนื้อ แปรปรวน โรคไฟโบรไมอัลเจีย โรคสะกดเงิน ความวิตกกังวล ภาวะซึมเศร้า และโรคเครียดหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ การศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างนี้ แสดงให้เห็นถึงประโยชน์สำหรับผู้ป่วยที่เข้าร่วมโปรแกรมการทำสมาธิแบบเจริญสติ โดยมีผลคล้ายกับการรักษาอื่นๆ (Powell, 2018)

ศาสตราจารย์กิตติคุณ Jon Kabat-Zinn ศูนย์การแพทย์มหาวิทยาลัยแมสซาชูเซตส์ ได้ช่วยนำการฝึกสมาธิแบบเจริญสติมาใช้ในการแพทย์กระแสหลัก แสดงให้เห็นว่าการฝึกสติสามารถปรับปรุงอาการทั้งทางร่างกายและจิตใจได้ เช่น ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพ ทัศนคติ และพฤติกรรมในเชิงบวก การเจริญสติทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้น การเพิ่มความสามารถในการเจริญสติสนับสนุนทัศนคติหลายอย่างที่นำไปสู่ความพอใจในชีวิต การมีสติช่วยให้มีความสุขในชีวิตได้ง่ายขึ้น ช่วยให้ทำกิจกรรมได้อย่างเต็มที่ และสร้างความสามารถในการรับมือกับเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ได้มากขึ้น ด้วยการอยู่กับปัจจุบัน หลายคนฝึกสติพบว่าพวกเขามักจะจมอยู่กับความกังวลเกี่ยวกับอนาคตหรือความเสียใจในอดีตน้อยลง การเจริญสติทำให้สุขภาพกายดีขึ้น หากการมีความเป็นอยู่ที่ดีมากขึ้นนั้นยังไม่เพียงพอสำหรับสิ่งจูงใจ นักวิทยาศาสตร์ได้ค้นพบว่าเทคนิคการเจริญสติช่วยปรับปรุงสุขภาพร่างกายได้หลายวิธี ช่วยคลายความเครียด รักษาโรคหัวใจ ลดความดันโลหิต ลดอาการปวดเรื้อรัง นอนหลับดีขึ้น และบรรเทาปัญหาาระบบทางเดินอาหาร นอกจากนี้การเจริญสติทำให้สุขภาพจิตดีขึ้น ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา นักจิตบำบัดได้หันมาใช้ในการเจริญสติเป็นองค์ประกอบสำคัญในการรักษาปัญหาต่างๆ รวมถึงภาวะซึมเศร้า การใช้สารเสพติด การกินผิดปกติ ความขัดแย้งของคู่รัก โรควิตกกังวล และโรคย้ำคิดย้ำทำ (Harvard Health, 2023)

สำหรับพระพุทธศาสนา พระพุทธพจน์ที่ปรากฏอยู่ในสติปัฏฐานสูตร คัมภีร์มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก์ เกี่ยวกับผู้ปฏิบัติกระทำอย่างต่อเนื่อง จะไม่เกิน 7 ปี เป็นอย่างช้าควรจะได้บรรลุ อริยมรรค อริยผลอย่างใดอย่างหนึ่งแน่นอน อานิสงส์การปฏิบัติวิปัสสนาตามแนวสติปัฏฐาน 4 (วัดภักทันทะอาสาฬหาราม, 2563) ได้แก่

1. ทำให้สุขภาพทางร่างกาย และจิตใจดีขึ้น
2. ทำให้จิตใจเบิกบาน เอิบอิ่ม แซ่มชื่น
3. ความวิตกกังวล และความเครียดลดลงอย่างมาก
4. เป็นผู้ที่มีสติรู้เท่าทัน มีความผิดพลาดน้อย
5. มีประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ต่าง ๆ ดีขึ้น
6. ไม่ตกใจกลัว เพราะเจริญสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ
7. มีความกล้าหาญ ในการกระทำคุณงามความดีอย่างสม่ำเสมอไม่ทอดทิ้งเปื้อน่าย
8. ความยึดมั่นถือมั่นลดลง เพราะเข้าใจในสภาพที่แท้จริงของชีวิต (ชั้น 5)
9. สามารถทำลายความโลภ (อภิชณา) ความโกรธ (โทมนัส) ให้ลดลงหรือหมดไปได้
10. เชื่อว่าเป็นเตรียมความพร้อม และได้สะสมเหตุปัจจัย เพื่อการรู้แจ้งอริยสัจ ๔ อันจะนำไปสู่

การบรรลุ มรรค ผล นิพพาน ซึ่งเป็นที่สิ้นไปแห่งกิเลส (ความยึดมั่นถือมั่นด้วยโมหะ) และกองทุกข์ทั้งหมด

การปฏิบัติธรรมถือเป็นการพัฒนาตนของคนผู้ปฏิบัติธรรม หากการปฏิบัติมีความก้าวหน้าก็จะเป็นเหตุปัจจัยให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีกาย วาจา และจิตใจมีความเจริญขึ้นไปตามลำดับ การเจริญหรือการพัฒนา

ทางด้านกายภาพ (กายภาวนา) การพัฒนาทางด้านศีลหรือศีลธรรม การพัฒนาทางด้านจิตใจหรือด้านอารมณ์ การพัฒนาทางด้านสติปัญญา (พระมหาใจสิงห์ เกื้ออนศรี และคณะ, 2565) การปฏิบัติธรรมถือว่าเป็นกระบวนการในการพัฒนาจิตใจและพัฒนาชีวิตให้มีสติปัญญาจนนำไปสู่ความพ้นทุกข์ ผลสัมฤทธิ์จากการปฏิบัติธรรม ศีล สมาธิ ปัญญา คือ ความสำเร็จเกิดจากเหตุจากประโยชน์ที่ได้จากการปฏิบัติธรรม ศีล สมาธิ ปัญญา การปฏิบัติธรรมจึงเป็นเหตุให้เกิดผลสัมฤทธิ์ (พระทรงศักดิ์ ภิรมย์โม, 2564) ประชาชนที่เข้ามาปฏิบัติธรรม บางครั้งมีความทุกข์ มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นเหตุให้เข้ามาปฏิบัติธรรม ปฏิบัติธรรมที่วัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่เปิดโอกาสให้มาปฏิบัติธรรมสู่ความพ้นทุกข์ ถึงซึ่งความสุข

คุณสมบัติของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ที่สามารถให้บริการแก่ผู้ปฏิบัติได้ดี มหาเถรสมาคมได้มีมติให้มีการมอบรางวัลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นประจำปี เพื่อเป็นการยกย่องสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีการดำเนินกิจกรรมและมีคุณภาพมาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่น ด้านสถานที่ ด้านการจัดกิจกรรม อบรมปฏิบัติธรรม ด้านบุคลากร และด้านสุขอนามัย เป็นต้น เพื่อเผยแพร่และยกย่องสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดเหล่านั้น เป็นการให้กำลังใจ และเป็นแบบอย่างแก่สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดอื่น ๆ โดยสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่ได้รับการคัดเลือก จะได้รับพาดประกาศเกียรติคุณ พร้อมใบประกาศเกียรติคุณจากสมเด็จพระสังฆราช โดยมีคุณสมบัติดังนี้

1) ด้านสถานที่

- เป็นวัดที่จัดตั้งเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดตามมติมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม พ.ศ. 2543 และมหาเถรสมาคมมีมติเห็นชอบอนุมัติจัดตั้ง
- มีความสะอาด เงียบสงบ ร่มรื่น ไม่มีเสียงรบกวนจากภายนอก
- มีอาคาร หรือศาลาปฏิบัติธรรมที่เป็นสัปปายะ สามารถให้ผู้ปฏิบัติธรรมนั่งฟังการบรรยายธรรม และฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานได้อย่างไม่แออัด
- มีที่พัก ห้องน้ำ ห้องสุขาที่สะอาด จำนวนเพียงพอ และแยกตามเพศของผู้ใช้ ห้องพักควรมีการป้องกันแมลงและสัตว์ที่จะมารบกวนหรือทำอันตรายได้อย่างดี
- มีป้ายชื่อสำนักปฏิบัติธรรมติดไว้หน้าวัด ที่มองเห็นได้ชัดเจน
- มีแผนภูมิแสดงชื่อเจ้าสำนักปฏิบัติธรรม, พระวิปัสสนาจารย์ เจ้าหน้าที่ แสดงไว้อย่างชัดเจน
- มีแผนผังศาสนสถานภายในวัดหรือสำนักปฏิบัติธรรม ติดไว้อย่างชัดเจน
- มีถนน และทางเท้าภายในวัดหรือสำนักที่สะดวก
- มีทางลาด และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการ
- มีรั้วรอบขอบชิดอย่างชัดเจน หรือหากไม่มี ก็ควรมีความปลอดภัยจากคนและสัตว์
- ได้รับความเห็นชอบจากชุมชนในพื้นที่ในการจัดตั้งและได้รับความร่วมมือด้วยดี
- ชุมชนรอบวัดมีความปลอดภัย ปราศจากอบายมุข และสิ่งเสพติด
- การเดินทางสะดวก และชัยภูมิตั้งอยู่ในแหล่งที่ปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ

2) ด้านพระวิปัสสนาจารย์/แนวการสอน

- เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม ต้องเป็นเจ้าอาวาส หรือผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นลายลักษณ์อักษร
- มีพระวิปัสสนาจารย์ ผู้ฝึกสอนกรรมฐาน ต้องผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์หลักสูตรของคณะสงฆ์หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ และมีความสามารถในการสอนกรรมฐาน ตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร
- มีพระวิปัสสนาจารย์วิทยากร ที่สามารถตอบข้อซักถาม และสอบอารมณ์กรรมฐานได้เป็นอย่างดี
- มีพระวิปัสสนาจารย์วิทยากรบรรยายธรรม ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ อยู่ประจำสำนักอย่างน้อยจำนวน 3 รูป
- มีพระภิกษุหรือบุคคลที่เป็นวิทยากรในสำนัก เป็นผู้ที่มีความประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
- มีพระวิปัสสนาจารย์ สอนสมถวิปัสสนากรรมฐาน ให้เป็นไปตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร ซึ่งมีจำนวน 5 สายปฏิบัติ สายใดสายหนึ่ง ประกอบด้วย 1) สายบริกรรม พุท – โธ 2) สายบริกรรม ยุบหนอ – พองหนอ 3) สายบริกรรม สัมมา – อรหัง 4) สายอานาปานสติ (กำหนดลมหายใจ) 5) สายพิจารณา รูป -นาม
- ต้องไม่ดำเนินการสอนสมถวิปัสสนากรรมฐาน ให้วิปริตผิดไปจากหลักพระบาลีพุทธพจน์ ในพระไตรปิฎก

3) ด้านการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม

- มีการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรมให้แก่เยาวชน และประชาชน อย่างต่อเนื่อง (ทุกวัน, ทุกวันธรรมสวนะ และทุกวันอาทิตย์)
- มีหลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติธรรม โดยแยกเป็นระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา ระดับข้าราชการ และระดับประชาชนทั่วไป
- มีหลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสมทั้งระยะสั้น และระยะยาว
- มีหลักฐานการบันทึกสถิติผู้เข้าอบรมปฏิบัติธรรมเป็นรายเดือน /รายปี
- มีหลักฐานการบันทึกภาพกิจกรรมการอบรมปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน
- มีหลักฐานการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง (หากทำไม่ได้ ควรให้ครูหรือผู้มีความรู้ในพื้นที่ดำเนินการให้)
- มีปฏิทินกำหนดการตารางการฝึกอบรมปฏิบัติธรรมไว้อย่างชัดเจน ในรูปแบบของแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ หรือเอกสารสิ่งพิมพ์
- มีกฎข้อบังคับหรือระเบียบปฏิบัติของวัดหรือสำนักที่จัดพิมพ์ไว้เป็นเอกสารเผยแพร่ หรือตีพิมพ์ประกาศไว้ ณ บริเวณที่เห็นได้ชัดเจน

4) ด้านอื่นๆ

- เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมต้องมีความสนใจ และเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง
- มีหลักฐานการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ที่โปร่งใส เป็นระบบและสามารถเปิดเผยให้ตรวจสอบได้
- มีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่เพียงพอในการทำหน้าที่ดูแลด้านที่พัก อาหาร น้ำดื่ม ห้องน้ำ ห้องสุขา และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ปฏิบัติธรรม

- มีการดูแลด้านการรักษาความปลอดภัยทั้งภายในและโดยรอบ ในกรณีที่มีผู้ปฏิบัติธรรมจำนวนมาก สามารถประสานขอเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือหน่วยอาสาสมัคร เพื่อมาดูแลรักษาความปลอดภัยอย่างทั่วถึง
- มีการดูแลด้านสุขอนามัย มีตู้ยาสามัญไว้ประจำหรือมีเจ้าหน้าที่ให้การปฐมพยาบาลเบื้องต้น ในกรณีที่มีผู้ป่วยฉุกเฉินสามารถนำส่งสถานพยาบาลได้ทันที
- มีการประสานงานกับชุมชน ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดในรูปแบบของคณะกรรมการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดอาหารและน้ำดื่ม เป็นต้น
- มีหลักฐานการประชาสัมพันธ์การจัดโครงการปฏิบัติธรรมในรูปแบบต่างๆ
- มีหลักฐานการจัดเก็บข้อมูลสถิติของผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรมอย่างเป็นระบบ สามารถสืบค้นได้
- การดำเนินงานของสำนักปฏิบัติธรรม ต้องไม่เป็นไปในลักษณะของธุรกิจ พาณิชยกรรม
- มีการตรวจซ่อมบำรุงวัสดุ อุปกรณ์ในสำนักปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ

การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม สำนักจะเจริญดี มีความมั่นคง และสันติสุขขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของสมภารเจ้าสำนัก คือ เจ้าอาวาสเป็นสำคัญ เป็นผู้มีความรู้ มีความสามารถและคุณธรรม ที่จะบริหารตนและ หมู่คณะ คือพระภิกษุสามเณรในความปกครอง มีหลักการบริหารที่จะดำเนินกิจกรรมที่เป็นแก่นสารยังประโยชน์ตนประโยชน์ท่านให้สำเร็จด้วยดี บุคลากรถือเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม(พระครูวิโรจน์เขมคุณ, 2562)

ยุทธศาสตร์การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมของวัดท่าขนุน

การเผยแผ่พุทธธรรมสำหรับพุทธศาสนิกชนในพุทธศตวรรษที่ 26 เพื่อส่งเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนา พระภิกษุสงฆ์ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรผู้เผยแผ่พุทธธรรมให้มีทักษะการเผยแผ่พุทธธรรมที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นพัฒนาคุณลักษณะและสมรรถนะขีดความสามารถ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่ให้ดียิ่งขึ้น (พระเมธาวิญญู และคณะ, 2562) จากงานวิจัยสังเคราะห์ถึงยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความพอเพียงบนพื้นฐานการขับเคลื่อนตามแนวพระราชดำริ มียุทธศาสตร์ที่สำคัญด้านการพัฒนาจิตปัญญาโดยส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติวิปัสสนา (พระเทพปริยัติเมธี, 2564) ในส่วนการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพบว่า โครงสร้างการบริหารชัดเจนแต่มีปัญหาขาดการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ เจ้าสำนักและพระวิปัสสนาจารย์มีความรู้ความสามารถ แต่มีปัญหาในด้านระบบคัดสรรบุคลากร และพัฒนาหลักสูตรการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน (มนตรีธัช และคณะ, 2565)

การจัดการทางยุทธศาสตร์ของวัดท่าขนุนได้ดำเนินตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การเผยแผ่ 4) การสาธารณูปการ 5) การศึกษาสงเคราะห์ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์ บนพื้นฐานของการวิเคราะห์สวอต (SWOT) 4 ด้าน คือ 1) จุดแข็ง และ 2) จุดอ่อน ทั้งสองข้อนี้ เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในขององค์กร ส่วนข้อ 3) โอกาส และ 4) อุปสรรค เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก จากการศึกษาพบว่า วิเคราะห์สวอต (SWOT) เป็นกระบวนการวิเคราะห์สภาวะการณ์ของการบริหาร

องค์กร วัดท่าขนุนได้นำกระบวนการนี้มาใช้ทำให้ค้นพบปัจจัยภายในและภายนอกหลายประการ จากนั้นได้สังเคราะห์ปัจจัยดังกล่าวตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน แต่ละด้านทำให้ได้ยุทธศาสตร์การจัดการวัด ดังนี้ 1. ยุทธศาสตร์การปกครอง ด้วยการกระจายอำนาจ การสร้างสรรค์บุคลากรใหม่และการมอบหมายงานให้ร่วมรับผิดชอบ 2. ยุทธศาสตร์การศาสนศึกษา ด้วยการให้ทุกคนแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตน พัฒนาคนและพัฒนางาน 3. ยุทธศาสตร์การเผยแผ่ ด้วยการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าในทุกวิถี ทุกเวลาและทุกโอกาส 4. ยุทธศาสตร์การสาธารณูปการ ด้วยการรักษาของเก่า เสริมสร้างของใหม่ ไม่ทิ้งเอกลักษณ์ไทย กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม 5. ยุทธศาสตร์การศึกษาสงเคราะห์ ด้วยการให้วัดสร้าง คน คนสร้างชาติ 6. ยุทธศาสตร์การสาธารณสงเคราะห์ ด้วยการคืนกำไรให้สังคมและการให้การสงเคราะห์โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ยุทธศาสตร์ของวัดท่าขนุน 6 ประการ ที่กำหนดขึ้นนี้เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการศึกษาวิเคราะห์สภาพการณ์ของวัดท่าขนุนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หากสังเคราะห์เข้ากับหลักการทางพระพุทธศาสนาจะเห็นว่าปัจจัยภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) มีลักษณะคล้ายแนวคิดเรื่องโยนิโสมนสิการ ส่วนปัจจัยภายนอก (โอกาสและอุปสรรค) คล้ายแนวคิดเรื่องปรโตโฆสะเป็นอย่างมาก (พระครูวิลาศกาญจนธรรม, 2564)

พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. ได้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 ที่อาคารราชวิริยาลังการ วัดไร่ขิงพระอารามหลวง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ในการจัดงานดังกล่าว พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. ได้ถูกกำหนดให้เป็นตัวแทนเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดในเขตจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อขึ้นไปร่วมเสวนาเชิงปฏิบัติการ ในหัวข้อ “การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดให้ประสบความสำเร็จ” ร่วมกับตัวแทนเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนครปฐม คือ พระปลัดมณี วุฒโน เจ้าอาวาสวัดใหม่ห้วยลึก ตัวแทนเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสุพรรณบุรี คือ พระครูปลัดสุเวท ปภัสโร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดไชนาวาส และตัวแทนเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสมุทรสาคร คือ พระครูสาครธรรมวิมลเจ้าอาวาสวัดวังชัยทรัพย์วิมล ซึ่งพระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. ได้นำเสนอวิธีทำให้วัดกลับไปเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยใช้แนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ และ 7 ยุทธวิธีที่ทำให้สำนักปฏิบัติธรรมวัดท่าขนุนประสบความสำเร็จได้รับรางวัล

แนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ 7 ยุทธวิธี

แนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ คือ ทำอย่างไรที่จะทำให้วัดกลับไปเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยใช้ยุทธวิธี 7 ประการ คือ

1. สร้างศรัทธา ถ้าหากว่าพวกเราเป็นที่เคร่งครัดปฏิบัติต่อเนื่องยาวนาน ถ้าเป็นพระเดชพระคุณพระธรรมคุณาภรณ์ ไพบูลย์ กตปญฺโญ ป.ธ. 8 อดีตเจ้าคณะจังหวัดกาญจนบุรีนั้น ท่านก็จะบอกว่า ให้ทำวัตรสวดมนต์ ท่องปณภาวนา ศึกษาเล่าเรียน พากเพียรปฏิบัติ สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ถ้าเราทำอย่างสม่ำเสมอ วันแล้ววันเล่า เดือนแล้วเดือนเล่า ปีแล้วปีเล่า ญาติโยมที่เห็นก็จะเกิดศรัทธาขึ้นมาเอง เมื่อความศรัทธาเกิดขึ้นแล้ว เราจะปลูกฝังอะไรก็เป็นไปได้ง่าย

2. หาต้นทุน ว่าในวัดของเรามีอะไรบ้างที่จะเป็นต้นทุนพอที่จะดึงคนเข้าวัด อย่างเช่นว่า มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ มีเจ้าอาวาสหลัง มีแหล่งวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ดึงให้คนเข้ามาศึกษา เป็นต้น อย่างไม่มีอะไรเลย บางวัดมีตอตะเคียนให้ญาติโยมไปขุดหาหอยเดือนละ 2 ครั้งก็ยังมี

3. เสริมของเก่า อย่างเช่นว่า การสวดมนต์ทำวัตร บิณฑบาต กรรมฐาน จัดปฏิบัติธรรม จัดค่ายพุทธบุตร เหล่านี้ เป็นของเก่าที่ทุกวัดทำมาเป็นปกติอยู่แล้ว นอกจากเราละทิ้งไม่ได้แล้ว ยังต้องช่วยเสริมให้เป็นระบบยิ่งขึ้น เช่น ของวัดท่าขนุน ก็มีการลงทะเบียนปฏิบัติธรรมออนไลน์ มีการรับวุฒิบัตรออนไลน์ เป็นต้น เมื่อ “เสริมของเก่า” แล้ว ก็ต้องพิจารณาว่ามีอะไรที่ไม่เพียงพอ ก็ต้องมาถึงข้อต่อไปคือ

4. สร้างของใหม่ สิ่งที่เหมาะสมหรือว่ายังไม่มีแล้วสามารถดึงคนเข้าวัดได้ เช่น วัดท่าขนุนจัดสร้างพระพุทธรูปทองคำ พระพุทธรูปนาค พระพุทธรูปเงิน มีการสร้างบันไดขึ้นสักการะรอยพระพุทธรูป มีการสร้างบันไดขึ้นสักการะพระพุทธรูปเจดีย์ศรี มีการจัดโครงการ “หิ้วตะกร้า นุ่งผ้าซิ่น นั่งแคร่ไม้ ใส่บาตรพระ” ทุกวันอาทิตย์ มีการจัดสร้างตลาดชุมชนริมฝั่งแม่น้ำแควน้อย เป็นต้น สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ถ้าเข้ากับบริบทของชุมชน ตลอดจนกระทั่งสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ประชาชนในชุมชน ยังสามารถที่จะเรียกนักท่องเที่ยวได้ดีมาก ต่อให้นักท่องเที่ยวเหล่านั้น ไม่คิดที่จะถือศิลปปฏิบัติธรรม อย่างน้อย ๆ ก็ได้อนุสติ เช่นว่า มากราบไหว้พระพุทธรูปทองคำ นาค เงิน มากราบไหว้รอยพระพุทธรูป มากราบขอพรสังฆารของหลวงปู่สาย อควังโส อดีตเจ้าอาวาส หรือว่ามากราบพระพุทธรูปเจดีย์ศรี เป็นต้น ดังนั้น สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ถ้าหากว่าเป็นไปได้ ต้นทุนถึง และเหมาะสมกับบริบทของชุมชน ก็ให้สร้างของใหม่ขึ้นมา

5. เทิดไท้องค์ราชัน อย่างไรเสียการจัดงานต่าง ๆ นั้น ถ้าหากว่าเราอิงสถาบันเอาไว้ อย่างน้อยส่วนราชการก็ดี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ดี ที่อยู่รอบวัดนั้นก็จะต้องมาอิงอาศัย เพื่อที่อย่างน้อยก็จะได้มีผลงานเป็นของหน่วยงานตนเองไปด้วย ในส่วนนี้เราจึงควรที่จะจัดงานในวาระสำคัญของราชวงศ์ต่าง ๆ อย่างเช่นว่า วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ เป็นต้น เมื่อเราจัดงานตรงนี้ก็แปลว่ามีการแอบอิงสถาบันเพื่อดึงศรัทธาประชาชนได้เป็นอย่างดี

6. ประสานสิบทิศ โดยอาศัยหลัก “บวร” บ้าน วัด ส่วนราชการและโรงเรียน ในการร่วมมือกัน ถึงเวลาจะจัดงานก็แจ้งให้ท่านทั้งหลายเหล่านี้มาเข้าร่วมงานกันด้วย ซึ่งส่วนราชการทั้งหลายเหล่านี้ แทบจะไม่ต้องลงทุนอะไรเลย นอกจากให้เกียรติมาร่วมงาน เท่ากับว่าท่านมีผลงานไปรายงานผู้บังคับบัญชาด้วย เราก็แค่เสียหนังสือเชิญฉบับเดียวเท่านั้น ท่านทั้งหลายเหล่านี้ก็ยินดีที่จะมาร่วมงานแล้ว เป็นการดึงคนเข้าวัดได้ดีมากอีกวิธีหนึ่ง

7. เสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่ชุมชน อย่างของวัดท่าขนุนเราก็ไปเสาะหาว่ามีวัฒนธรรม ประเพณี หรือว่า สินค้าชุมชนอะไร ที่สามารถนำมาแปรเป็นตัวเงินได้ โดยที่ถึงเวลาแล้วไม่ต้องพึ่งพาสิ่งต่าง ๆ จากภายนอก เราสามารถมีสินค้ามาจำหน่ายหารายได้เข้าครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำอาหาร เรื่องของเครื่องจักรสาน เรื่องของผ้าทอ เรื่องงานฝีมืออื่น ๆ เรื่องแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในชุมชน เรื่องพืชผักผลไม้ที่มีชื่อเสียงของชุมชน เหล่านี้เป็นต้น ถ้าหากว่าเราส่งเสริมอย่างเดียว ก็ยังไม่เพียงพอ จำเป็นที่จะต้องหาตลาดให้เขาจำหน่ายสินค้าได้ด้วย สิ่งทั้งหลายเหล่านี้จึงจะเป็นการส่งเสริมอย่างยั่งยืน

ดังนั้น ถ้าหากว่าสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ๆ ปฏิบัติตามแนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ 7 ยุทธวิธี ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี แห่งที่ 23 วัดท่าขนุน ก็เชื่อมั่นได้ว่าท่านทั้งหลายสามารถประสบความสำเร็จเช่นกัน เพียงแต่อย่าได้ทำงานใหญ่ขนาดวัดท่าขนุน ให้ยึดหลักที่โบราณว่า นกน้อยทำรังแต่พอตัว เรามีคนแค่สามคนห้าคนห้าคนยี่สิบคน ก็พยายามจัดให้มีคนมาสดมภ์ไหว้พระ มีการเจริญกรรมฐานบ่อย ๆ อาจจะในระยะแรกอาจจะจัดในวันหยุด คือวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ หลังจากนั้น เมื่อเริ่มผ่านไประยะเวลาหนึ่ง เราก็อาจจะทำให้เข้มข้นขึ้นมา ด้วยการจัดในวันหยุดราชการ หรือวันสำคัญทางนิกขัตฤกษ์อื่น ๆ โดยกำหนดเป็นหลักสูตร สามวันสองคืนบ้าง ห้าวันสี่คืนบ้าง สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ก็จะทำให้ท่านทั้งหลายค่อยเป็นค่อยไป แล้วก็สามารถที่จะยืนหยัดได้อย่างแข็งแกร่ง ท้ายที่สุดก็กลายเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่ประสบความสำเร็จเช่นกัน (พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร., 29 กันยายน 2565)

ยุทธศาสตร์การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นของวัดท่าขนุน พอสรุปได้ดังนี้

(ก) ด้านสถานที่ สถานที่ปฏิบัติธรรมสงบศาลา 100 ปีหลวงปู่สาย (แผนภาพที่ 1) สถานที่ปฏิบัติธรรมสงบ ร่มรื่น เป็นสัปปายะ กว้างขวาง สวยงาม สะดวกสบาย วัดท่าขนุนมีการดูแลรักษาความสะอาด สถานที่ที่อยู่เสมอ รองรับคนได้ประมาณ 300 คน อาคารที่พักแยกชาย - หญิง และแยกห้องน้ำพระ - ขรราวาส มีห้องน้ำห้องสุขาที่สะอาดและพอเพียง มีความสะดวกสบาย มีปัจจัยสี่พร้อม และเป็นสถานที่ปลอดภัย

แผนภาพที่ 1 วัดท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ กาญจนบุรี

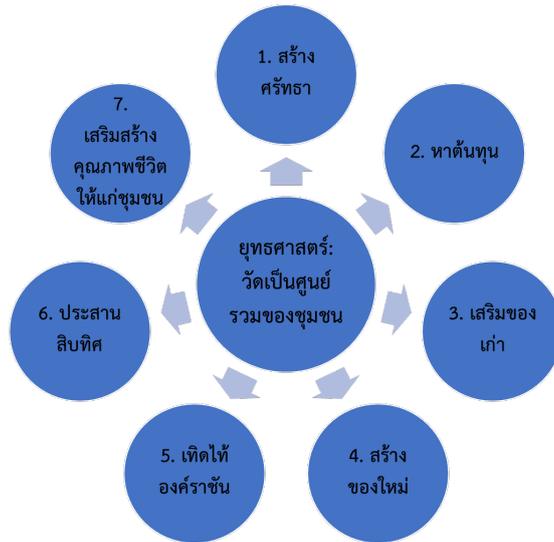

(ข) **ด้านบุคลากร** พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. เจ้าสำนัก เป็นนักปฏิบัติธรรมที่มีศีลาจารวัตรที่น่าเลื่อมใส เป็นตัวอย่างที่ดี เป็นนักปกครองที่ดีมีภาวะผู้นำและมีวิสัยทัศน์ที่ดีเยี่ยม และพระวิปัสสนาจารย์ของวัดท่าขนุนทุกรูป/ท่าน มีการปฏิบัติธรรมที่เชี่ยวชาญ มีความน่าเชื่อถือ และพระวิปัสสนาจารย์สามารถตอบปัญหาการปฏิบัติธรรมให้เข้าใจง่าย พระวัดท่าขนุนมีการศึกษาปฏิบัติธรรมควบคู่กับการศึกษาสมัยใหม่ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ และสื่อสารกับญาติโยมได้ดี บุคลากรในวัดใจเย็นและปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเสมอภาค มีคณะทำงานที่เข้มแข็ง รู้งาน มีความเป็นมิตร อยู่ในกรรมบท 10 และวัดท่าขนุนยังมีพระวิปัสสนาจารย์อยู่ประจำ เพื่อคอยให้คำแนะนำญาติโยม

(ค) **ด้านงบประมาณ** วัดท่าขนุนจัดปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นการ "สงเคราะห์" ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการ มีกองทุนหรือมูลนิธิของวัด และรับบริจาคตามศรัทธา และมีการจัดการด้านการเงินอย่างโปร่งใส

(ง) **ด้านการบริหารจัดการ** มีการมอบหมายงาน แบ่งความรับผิดชอบอย่างชัดเจน มีการประชาสัมพันธ์งานของวัดให้ญาติโยมทราบ ทั้งผลงาน ทั้งตารางกำหนดการที่แน่นอนตลอดทั้งปี ผ่านทางสื่อต่าง ๆ มีการบริหารที่โปร่งใส วัดท่าขนุนมีกำหนดการปฏิบัติธรรมที่ชัดเจนทั้งปี มีการนำเอาระบบการจัดการสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการสำนัก มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ตามสื่อต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 แนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ 7 ยุทธวิธี ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี แห่งที่ 23 วัดท่าขนุน ได้รับรางวัลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น

จากที่กล่าวมา จะเห็นว่า การทำให้วัดเป็นศูนย์รวมของชุมชน โดยใช้แนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ 7 ยุทธวิธี ของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี แห่งที่ 23 วัดท่าขนุน ได้รับรางวัลสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นนั้น เป็นแนวคิดของพระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. ซึ่งในการจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดให้ได้ดั่งนั้น เจ้าสำนักซึ่งเป็นผู้มีอำนาจมีความสำคัญอย่างยิ่ง พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. มีภาวะผู้นำ คือ คุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลาย

มาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ตั้งามสู่เป้าหมายและความสำเร็จ มีศักยภาพ ซึ่งการที่จะทำให้แนวคิด 1 ยุทธศาสตร์ 7 ยุทธวิธี ประสบความสำเร็จนั้นเป็นการร่วมมือกันระหว่าง ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน วัด โรงเรียน และส่วนราชการ มีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกัน เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม มีการทำงานเป็นทีม และเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนคุณธรรมวัดท่าขนุนมีสภาพชีวิต และความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความเข้มแข็งของชุมชนคุณธรรมต้นแบบวัดท่าขนุน ทำให้เกิดผลลัพธ์ในกลไกการขับเคลื่อน เศรษฐกิจและสังคมในการพัฒนาศักยภาพทุนทางทรัพยากรและทุนทางวัฒนธรรมระดับชุมชนมีความเข้มแข็ง และมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ พระครูวิลาศกาญจนธรรม, ดร. ยังแสดงถึงความเชื่อมั่นไว้ว่า วัดต่างๆ หรือสำนักปฏิบัติธรรมสามารถประสบความสำเร็จเช่นกัน โดยให้ทำในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปตามกำลังที่วัด หรือสำนักปฏิบัติธรรมของตนจะมี พัฒนาให้สามารถที่ยั่งยืนได้อย่างเข้มแข็งขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับ ท้ายที่สุดก็กลายเป็นวัดหรือสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่ประสบความสำเร็จ

บทสรุป

ยุทธศาสตร์การจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นของวัดท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี นอกจากได้มาตรฐานตามเกณฑ์ของของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแล้ว วัดท่าขนุน สามารถดึงคนเข้าวัดได้ เช่น วัดท่าขนุนจัดสร้างพระพุทธรูปทองคำ พระพุทธรูปนาค พระพุทธรูปเงิน มีการ สร้างบันไดขึ้นสักการะรอยพระพุทธรูปบาท มีการสร้างบันไดขึ้นสักการะพระพุทธรูปเจดีย์ศิรี มีการจัดโครงการ “หิ้วตะกร้า นุ่งผ้าซิ่น นั่งแคร่ไม้ ใสบาตรพระ” ทุกวันอาทิตย์ มีการจัดสร้างตลาดชุมชนริมฝั่งแม่น้ำแควน้อย เป็นต้น ถ้าเข้ากับบริบทของชุมชน ตลอดจนกระทั่งสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ประชาชนในชุมชน โดยอาศัย หลัก “บวร” บ้าน วัด ส่วนราชการและโรงเรียน ในการร่วมมือกัน วัดท่าขนุนมีการสวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็น บิณฑบาต กรรมฐาน จัดปฏิบัติธรรม จัดค่ายพุทธบุตร อยู่เป็นประจำตลอดทั้งปีและทำมาเป็นปกติอยู่แล้ว นอกจากเราละทิ้งไม่ได้แล้ว ยังต้องช่วยเสริมให้เป็นระบบยิ่งขึ้น เช่น ของวัดท่าขนุน ก็มีการลงทะเบียนปฏิบัติ ธรรมออนไลน์ มีการรับวุฒิบัตรออนไลน์ เป็นต้น และวัดท่าขนุนได้จัดงานในวาระสำคัญของราชวงศ์ต่าง ๆ อย่างเช่นว่า วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ เป็นต้น เพื่อตั้งศรัทธาประชาชนได้เป็น อย่างดี และวัดท่าขนุนเราก็ไปเสาะหาว่ามีวัฒนธรรม ประเพณี หรือว่า สินค้าชุมชนอะไร ที่สามารถนำมาแปร เป็นตัวเงินได้ โดยที่ถึงเวลาแล้วไม่ต้องพึ่งพาสิ่งต่าง ๆ จากภายนอก เราสามารถมีสินค้ามาจำหน่ายหารายได้ เข้าครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำอาหาร เรื่องของเครื่องจักรสาน เรื่องของผ้าทอ เรื่องงานฝีมืออื่น ๆ เรื่อง แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในชุมชน เรื่องพืชผักผลไม้ที่มีชื่อเสียงของชุมชน เหล่านี้เป็นต้น ถ้าหากว่าเรา ส่งเสริมอย่างเดียว ก็ยังไม่เพียงพอ จำเป็นที่จะต้องหาตลาดให้เขาจำหน่ายสินค้าได้ด้วย สิ่งทั้งหลายเหล่านี้จึง จะเป็นการส่งเสริมอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นของวัดท่าขนุน มีความโดดเด่นเกินมาตรฐาน ได้แก่ มีสถานที่ใหญ่โต กว้างขวาง สวยงาม เหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรม มีเจ้าสำนักที่มีชื่อเสียงเป็นที่ศรัทธาของ ประชาชน มีคณะทำงานที่เข้มแข็ง ฐาน ด้านงบประมาณ ได้รับการจัดสรรงบประมาณอย่างพอเพียงต่อการ จัดปฏิบัติธรรม หรือได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากทางราชการ ตลอดจนมีกองทุนหรือมูลนิธิรองรับ

มีการนำเอาระบบการบริหารจัดการสมัยใหม่เข้ามาใช้งาน ด้านสถานที่ ได้รับการพัฒนาให้ร่มรื่น สะอาด สวยงาม เหมาะสมกับการปฏิบัติธรรม ด้านบุคลากร เจ้าสำนักเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเป็นที่น่าเคารพเลื่อมใส มีพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความสามารถในการสอนธรรมนำปฏิบัติ สามารถตอบปัญหาข้อข้องใจได้อย่างชัดเจน มีคณะทำงานแบ่งฝ่ายกันรับผิดชอบอย่างชัดเจน ด้านการประชาสัมพันธ์ มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ตามสื่อต่างๆ อย่างทั่วถึง โดยการใช้โซเชียลมีเดียหรือสื่อสังคมออนไลน์เข้ามาช่วย เช่น ยูทูป เฟสบุ๊ก อินสตาแกรม เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและทันสมัยของวัดท่าขนุน

เอกสารอ้างอิง

- ธรรมลีลา. (2555). ธรรมะกับสุขภาพ: 10 ผลดี ที่ได้จากการทำสมาธิ. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2566 <https://mgronline.com/dhamma/detail/9550000044823>
- พระเทพปริยัติเมธี. (2565). ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการเพื่อความพอเพียงบนพื้นฐานการขับเคลื่อนตามแนวพระราชรัฏฐ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.* 10(2) 611-624.
- พระเมธาวิจารย์รส (สุเทพ ปลิวโก) และคณะ. (2562). รูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมสำหรับคนในพุทธศตวรรษที่ 26 เพื่อส่งเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์.* 8(4) 17-33
- พระไพศาล วิสาโล. (2552). ทำไมต้องปฏิบัติธรรม. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2565 <https://www.visalo.org/book/tumMai.html>
- พระครูวิโรจน์เขมคุณ (ไพโรจน์ เขมจิตโต). (2562). แนวทางการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมในยุคปัจจุบัน. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์.* 7(2) 177-194.
- พระครูวิลาศกาญจนธรรม. (2564). การจัดการทางยุทธศาสตร์ของวัดท่าขนุนตามรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยกระบวนการวิเคราะห์สวอต. *วารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์.* 1 (1), 43-57.
- พระครูวิลาศกาญจนธรรม. (2565). เสี่ยงธรรมจากวัดท่าขนุน วันพฤหัสบดีที่ 29 กันยายน 2565. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=q5OOkT5M67c>.
- พระทรงศักดิ์ ธีรธมโม. (2564). ผลสัมฤทธิ์จากการปฏิบัติธรรมของประชาชนที่วัดมเหยงคณ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *Journal of Buddhist Innovation and Management.* 4(1) 58-64.
- พระมหาใจสิงห์ เกื้อนศรี และคณะ. (2565). การปฏิบัติธรรม คือ วิถีทางสู่ความสุขที่ยั่งยืน. *วารสารวันมูออง แพร่พุทธศาสตร์ปริทรรศน์.* 9(1) 163-177.
- มนตรีธัช ยานันท์บุญศิริ, พิณสุดา สิริธรงค์ศรี และ อุทัย บุญประเสริฐ. (2565). ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.* 10(2) 2384-2396.
- วัดภักทันทะอาสาฬหาราม. (2563). อานิสงส์การปฏิบัติ. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2565 <https://www.watbhaddanta.com/ทน-งส-อธรรมะ/บทความธรรมะ/อาณ-สงส-การปฎุ-บ-ต/>
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2566). ทะเบียนสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ตามมติมหาเถรสมาคม. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2566 <https://www.onab.go.th/th/content/category/detail/id/20/iid/32919>

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี. (2565). สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี ร่วมพิธีมอบประกาศเกียรติคุณ พัดรองและผ้าไตร แก่สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีผลงานดีเด่นประจำปี 2565. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2565 <https://kri.onab.go.th/th/content/page/index/id/34021>

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี. (2565). สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดกาญจนบุรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2565 <https://kri.onab.go.th/th/content/page/index/id/9833>

Harvard Health. (2023). Benefits of Mindfulness. Accessed on February 25, 2023. <https://www.helpguide.org/harvard/benefits-of-mindfulness.htm>

Powell, A. (2018). When science meets mindfulness. Accessed on December 25, 2022. <https://news.harvard.edu/gazette/story/2018/04/harvard-researchers-study-how-mindfulness-may-change-the-brain-in-depressed-patients/>